

Chulent Related Questions

חמין בשבת

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנז סעיף ח

ומצוה להטמין לשבת, כדי שיאכל חמין בשבת, כי זהו מכבוד ועונג שבת. וכל מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואוסר אכילת חמין בשבת, חיישינן שמא אפיקורס הוא (הר"ן פרק במה טומנין וכל בו).

2. פסקי תשובות אורח חיים סימן רנז אות יד

רמ"א, שם: ומצוה להטמין לשבת כדי שיאכל חמין בשבת כי זהו מכבוד ועונג שבת, וכל מי שאינו מאמין בדברי חכמים ואוסר אכילת חמין בשבת חיישינן שמא אפיקורס הוא. כי הקראים למדו כי לא תבערו אש בכל מושבותיכם הכוונה כפשוטו ואסרו שיבער אש בשבת אפילו הדליקוהו מערב שבת, ולכן נמנעו מלהדליק נרות שבת ומלאכול חמין בשבת אפילו טמונים ולא על האש, שמא יחשדוהו שהאש דולקת אצלו בשבת.

ואפילו יש לו מאה הוכחות שאינו בכלל כת זו, כי הדליק נרותיו, ועוד דולק אצלו מערב שבת הכיריים וכיוצא, מ"מ עדיין המצוה קיימת לאכול בסעודת שבת תבשיל חם, וכלשון בעל המאור (ריש פרק כירה) "תקנת רבותינו לענג את השבת בחמין", שהרי בימות החול יכבד אדם את סעודתו החשובה בתבשיל חם, כל שכן בשבת שהעונג מצוה היא.

ולכן נהגו אבותינו מעולם, לאכול מאכל החמין (טשאלנט) בסעודת צפרא דשבתא, ואין לסור ממנהג ישראל, זולת החלוש מזג והחולה אשר מזיק לבריאותו מאכל שנשתהה על האש זמן רב, ונכון עכ"פ שיצא ידי חובת מנהג זה על ידי כוס משקה חם.

והאוכל כדי לקיים דברי חכמים, לענג את השבת, עליו הכתוב אומר (משלי ח' ה') שומר 108 מצוה לא ידע דבר רע, ואדרבה זכות השבת ושמירת תקנת חכמים יביא לו רפואה, ואכילת החמין 110 מסוגלת לאמונה בה' ופרנסה בהרחבה.

3. פסקי תשובות הערות סימן רנז הערה 102

102. וכן המנהג לאכול בליל שבת מרק חם, והטשאלנט שהוא מאכל חביב יותר משאירים לסעודת היום, כי כבוד יום עדיף מכבוד לילה (פסחים ק"ה א), וכ"כ בס' יוסף אומץ (אות תרמ"א). ומיהו יש הנוהגין לטעום מהטשאלנט גם בליל שבת, עפ"י הזוה"ק שמצוות 'טועמיה' קאי על ליל שבת, וכדכתבין בס' ר"נ אות ז'. וע"ע סי' רע"א אות י"א שלא נכון מנהג האוכלים בצפרא דשבתא מאכלי חלב קרים, ולאחר מנחה גדולה אוכלים סעודה שלישית במאכלי דגים ובשר וחמין, עיין שם.

4. פסקי תשובות הערות סימן רנז הערה 105

105. ובס' העתים (שם) "מי שאינו תאב לאכול מאותו מאכל וכו' יש לנו לזרזו ולהודיעו להתרחק מאותו דרך, ולהכריח עצמו כדי שיענג את השבת כדרך שתיקנו חכמים בהטמנת חמין". ובזמירות דברי יואל שעכ"פ יטעום מעט לכבוד שבת, ויחנך את הקטנים לזה (וע"ע מאור ושמש פ' מטות). והחכם עיניו בראשו לא למלאות כריסו בשאר מאכלים למען יוכל לאכול החמין.

5. פסקי תשובות הערות סימן רנז הערה 108

108. כמובא במשנ"ב בסיום דבריו 'ושומר מצוה' וכו', וכנראה כוונתו על אלו החוששים שעלולים לינזק מאכילת החמין, וכן מובא בס' שלמי תודה (עמ' רס"ד) שהורה החפץ חיים צ"ל לאחד שהרופא הרחיקו מאכילת דבר שנשתהה הרבה בבישול, שלכבוד שבת לא יהיה לו שום נזק, ובהוסיפו שזה דווקא אם מקבל דברי חז"ל כפשוטם ומאמין בדבריהם באמונה מוחלטת (ועיין שו"ת דברי יציב ח"א

סי' נ"ו שבימינו לאו כל אדם זוכה לדרגא זו, עיין שם. ולכן בכללות יש ליזהר לישמע לדברי הרופאים, ויסתפק בטעימה כלשהו).

שהייה

6. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לו עמוד ב

משנה. כירה שהסיקוה בקש ובגבבא - נותנים עליה תבשיל. בגפת ובעצים - לא יתן עד שיגרוף, או עד שיתן את האפר. בית שמאי אומרים, חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים, חמין ותבשיל. בית שמאי אומרים, נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים, אף מחזירין.

7. רש"י מסכת שבת דף לו עמוד ב

עד שיגרוף - הגחלים, משום דמוסיף הבל, וטעמא פרישנא בפרק דלעיל, שמא יחתה בגחלים. או עד שיתן אפר - על גבי גחלים לכסותם ולצננם. בית שמאי אומרים - נותנין עליה חמין אחר שגרפה, דלא צריכי לבשולי, דליכא למגזר שמא יחתה. אבל לא תבשיל - דניחא ליה בישוליה, ואתי לאחתיי, אי נמי, נתקיימה מחשבתו ומיחזי כמבשל. לא מחזירין - בשבת, דמיחזי כמבשל. אף מחזירין - הואיל וגרוף.

8. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף לו עמוד ב

כלומר שאין צריך לקטום עד שלא יהא האש ניכר בו אלא כיון שקטם קצת מוכחא מילתא שהוא מתיאש ממנה ואינו רוצה בחתויו, והכין נמי משמע בגמרין מדאמרינן (לקמן ל"ז א') גחלים שעממו הרי הן כקטומין, והוא הטעם שאמרנו דכיון שעממו ולא חשש ללבותן מוכחא מילתא שאין קפיד בחתויו, ועוד אמרו (שם) קטמה ונתלבתה סומכין לה ומקיימין עליה, לומר שהיא כקטומה.

9. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לו עמוד ב

גמרא. איבעיא להו: האי לא יתן - לא יחזיר הוא, אבל לשהות - משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום, ומני - חנניה היא. דתניא, חנניה אומר: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - מותר לשהותו על גבי כירה, אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום; או דילמא: לשהות תנן, ואי גרוף וקטום - אין, אי לא - לא, וכל שכן להחזיר

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף א

אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו, ואפי' נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפה לו, חיישינן שמא יחתה ואסור להשהותו עליה א"כ גרף דהיינו שהוציא ממנה כל הגחלים, או קטם דהיינו שכסה הגחלים באפר למעט חומם;...

ו"א שכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי (פי' שם אדם שהיה אוכל מאכלו שלא נתבשל כל צרכו), או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, מותר להשהותו ע"ג כירה, הגה: או אפילו ע"ג תנור (המגיד פ"ג והגהות מרדכי ומיימוני פ"ג וריש פ' כירה וב"י), אפי' הוסק בגפת ועצים אפי' אינה גרופה וקטומה; ולא הזכרה גרופה וקטומה והוסק בקש וגבבא אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי;

11. רמ"א אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף א

הגה: ונהגו להקל כסברא האחרונה.

12. ביאור הלכה סימן רנג סעיף א

* ונהגו להקל כסברא האחרונה - עיין בב"י שהאריך הרבה באלו השתי דעות והעתיק דברי הרא"ש שכתב דמפני שישראל אדוקים במצות עונג שבת ובודאי לא ישמעו לנו ע"כ הנח להם ע"ש משמע מזה דרך משום זה לא רצה למחות וכן הב"י גופא ממה שהעתיק דעה הראשונה בסתמא והדעה השניה בשם י"א משמע ג"כ דעתו נוטה להחמיר אך מ"מ אין בנו כח למחות במקילין שכבר נהגו העם כהי"א וכמו שכתב הרמ"א וע"כ לפ"ז לכתחלה בודאי טוב ליזהר שיהיה מבושל כ"צ קודם חשכה ולסלקו מן האש אך אם אירע שנתאחר הדבר כגון שבאו אורחים קודם שקיעת החמה והוצרך לבשל איזה תבשיל עבורם יכול להעמיד על הפטופוט לבשל אף שלא יתבשל עד השקיעה רק כחצי בישול סגי ויניחנו עומד על הפטופוט עד שיגמר בשולו ומותר לסלק ממנו בלילה דהא אין עומד על הגחלים:

החזרה

13. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף ב

כירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדירה מעליה אפי' בשבת, מותר להחזירה כל זמן שהיא רותחת. הגה: ועודה בידו (טור), ולא הניחה ע"ג קרקע. הגה: ודעתו להחזירה (טור); ודוקא על גבה, אבל לתוכה אסור. ובתנור, אסור להחזיר אפי' הוא גרוף וקטום; וה"ה לכופת, אם הסיקו בגפת ועצים. הגה: ודוקא שהתבשיל מבושל כל צרכו (ב"י), ואז מותר להחזיר, ואפילו לכירה אחרת, אבל אם לא נתבשל כל צרכו אסור, אפי' לאותה כירה (מיימוני פ"ג). וי"א דכל זה אינו אסור רק כשנטלו מן הכירה מבעוד יום, ולא החזירו עד שחשכה; אבל אם לקחו משם משחשכה, אפי' הניחו ע"ג קרקע מותר (ר"ן פ' כירה וכל בו), וכן נוהגים להקל בתנורים שלנו שיש להם דין כירה, וסומכין עצמם על דברי המקילין, וטוב להחמיר. מיהו אם נצטנן, לכ"ע אסור (ב"י).

14. ביאור הלכה סימן רנג סעיף ב

מותר להחזירה - היינו אפילו מצטמק ויפה לו [אחרונים]:

15. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף ב

כ"ז שהיא רותחת - פרט זה אינו דומה לכל הנזכרים בסעיף זה דבהם הטעם הוא דלא התירו חכמים חזרה כ"א באופן זה אבל בזה הטעם הוא דכיון שנסתלק מרתיחתו דהיינו שאין היד סולדת בו יהיה בו שוב איסור בישול וכדלקמן בסימן שי"ח ס"ד ולפי מה שפסק הרמ"א שם סט"ו בהג"ה נהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי:

16. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד

הניח הקדרה ע"ג קרקע ועדיין הוא אחוז בה בבית יד האם מותר להחזירה, דבפיהמ"ש כ' הרמב"ם דמותר להחזיר בתנאי שלא תונח הקדירה על דבר אלא שתהי' באויר וכו'.

תשובה: יש להקל, דמדאפיק (גמ' ל"ח ע"ב ושו"ע /או"ח/ רנ"ג סעי' ב') בלשון הניחה ולא בלשון העמידה ע"ג קרקע משמע שהניחה ממש לבדה ולא אחוז בה כלל, וברמב"ם פ"ג משבת ה"י לא הזכיר שתהיה באויר, משמע שאף הרמב"ם מתיר.

17. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף ב

(נו) ודעתו להחזירה - הטעם ג"כ כנ"ל שע"ז לא בטלה עדיין שהיה הראשונה שהשהה אותה על הכירה מבעוד יום כיון שהיה דעתו להחזיר [מט] עד שלא תצטנן אבל אם בתחלה כשנטלה לא היה דעתו לזה ושוב נמלך להחזיר תיכף אסור אף שלא הניח ע"ג קרקע בינתיים דהו"ל כמושיב לכתחלה בשבת ועיין בביאור הלכה שהבאנו הרבה מהראשונים שמקילין בעודן בידו אפילו אין דעתו להחזיר וכן מקילין בדעתו להחזיר [נ] אף שבינתיים הסירן מידו ונראה שבעת הצורך יש לסמוך ע"ז:

הטמנה

18. ערוך השולחן אורח חיים סימן רנז סעיף א

עניין הטמנה הוא שיש שאחר שהשהו על הכירה או התנור את הקדרות נטלו הקדירה משם והטמינו אותו בדברים המוסיפים הבל לחזק חומן או אינם מוסיפים הבל רק להעמיד את חומן ולמה עושין כן משום דע"פ רוב ההטמנה היא לצורך מחר [תוס' מ"ז: ד"ה במה טומנין] משום דחוששין שכשתעמוד על הכירה כל הלילה תתקרר מפני שהוא בגלוי ואינה מכוסה לפיכך נוטלין אותו משם וטומנין אותו להחזיק חומו וע"פ הרוב היו מטמינים בבין השמשות כדתנן [ל"ד.] ספק חשיכה ספק אינו חשיכה וכו' וטומנין את החמין:

19. משנה ברורה סימן רנז ס"ק א

אין טומנין וכו' - לאחר שנתבשל התבשיל רוצה להטמינו בדבר שישמור חומו כגון בכרים וכסתות וכדומה ואסרו לעשות כן בשבת [א] וטעמא דשמא ימצא אז קדרתו צוננת וירתיחה דחייב משום מבשל [ב] ואפילו למ"ד דאינו חייב משום מבשל בזה כיון שנתבשל פעם אחד [ג] מ"מ איכא למיגזר שמא יחממה ע"ג האש ויחתה בגחלים ויתחייב משום מבעיר:

20. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנז סעיף ב

אפילו תבשיל שנתבשל כ"צ, אסור להטמין בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל

21. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנז סעיף ח

ומיהו כל שהוא בענין שאין הבגדים נוגעים בקדירה, אף על פי שיש אש תחתיה כיון שאינו עושה דרך הטמנה, שרי. הלכך היכא שמעמיד קדירה ע"ג כירה או כופח שיש בהם גחלים, ואין שולי הקדירה נוגעים בגחלים, שיהוי מקרי ומותר ע"פ הדרכים שנתבארו בסימן רנ"ג.

22. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף א

וכל זה בענין שהה, שהקדירה יושבת על כסא של ברזל או ע"ג אבנים ואינה נוגעת בגחלים; אבל הטמנה ע"ג גחלים, לד"ה אסור. הגה: וי"א דאפי' אם הקדירה עומדת ע"ג האש ממש, כל זמן שהיא מגולה למעלה לא מקרי הטמנה, ושרי; וכן המנהג,

23. גרש"ז

24. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד

האם לעולם כשמשהו מן הקדירה אינו מכוסה לא יחשב טמון.

תשובה: הטמנה מקרי כשהוא מכוסה למעלה ומן הצדדין, אבל מסתבר שמקום פנוי מהקדרה שאין שם התבשיל אם הוא רק מקצת שלא היה מכוסה אותו מקום נמי יתחשב טמון. וזהו עובדא דסילון דאנשי טבריא שבת ל"ח ע"ב דכל מקום המים היה טמון בחמין דמי טבריא.

ברכה

25. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ריב סעיף א

כל שהוא עיקר ועמו טפילה (פי' דבר בלתי נחשב), מברך על העיקר ופוטר את הטפילה בין מברכה שלפניה בין מברכה שלאחריה; לא מיבעיא אם העיקר מעורב עם הטפל, אלא אפי' כל אחד לבדו; ואפילו פת שהוא חשוב מכל, אם הוא טפל כגון שאוכל דג מליח ואוכל פת עמו כדי שלא יזיקנו בגרונו, מברך על הדג ופוטר הפת, כיון שהוא טפל. הגה: וי"א אם הטפל חביב עליו, מברך עליו ואח"כ מברך על העיקר (אגור בשם א"ז);

26. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף ב

חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה מהם תבשיל, כגון מעשה קדירה הריפות וגרש כרמל ודייסא, אפילו עירב עמהם דבש הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה; אבל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא לדבקו ולהקפותו, בטל בתבשיל.